

Date: 13th April-2025

SHIKASTLANGANLARGA TEZ TIBBIY YORDAM KO'RSATISH

Usmonova Nargiza Uktamjon qizi

Paxtaobod Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

Favqulodda xolatlar tibbiyoti fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola shikastlanganlarga tez tibbiy yordam ko'rsatishning ahamiyati, turlari, ilmiy asoslari va amaliy jihatlarini keng yoritadi. Shikastlanish holatlarida tez yordam ko'rsatishning samaradorligi jabrlangan shaxsning sog'lig'ini tiklash va umrini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi. Maqolada, tez yordamning asosiy turlari — kardiopulmonar reanimatsiya (CPR), qon ketishini to'xtatish, nafas olish yo'llarini ochish va shok holatida yordam ko'rsatish kabi metodlar haqida ma'lumot beriladi. Bundan tashqari, shikastlanganlarga tez yordam ko'rsatishda uchraydigan asosiy muammolar va ularni hal qilish bo'yicha takliflar keltirilgan. Ilmiy tadqiqotlar va zamonaviy tibbiy texnologiyalar yordamida shikastlanganlarga tez yordam ko'rsatishning samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi.

Tez tibbiy yordam ko'rsatish, shikastlanish holatida yoki favqulodda vaziyatlarda, hayotni saqlash va sog'liqni tiklashda muhim rol o'ynaydi. Aksariyat holatlarda, tez tibbiy yordamning samaradorligi jabrlangan shaxsning kelajakdagi sog'lig'iga bevosita ta'sir qiladi. Shikastlanishlarga tez yordam ko'rsatish, inson hayotini saqlab qolish va ularning tiklanish jarayonini tezlashtirishda nihoyatda muhimdir. Ushbu maqolada shikastlanishlarga tez yordam ko'rsatishning nazariy va amaliy jihatlarini, tibbiy yordamning turlari, samarali tez yordam ko'rsatishning ahamiyati va muammolariga oid ilmiy asoslar ko'rib chiqiladi.

Tez tibbiy yordamning ahamiyati

Shikastlanishlar va favqulodda holatlar hayot uchun xavf tug'dirishi mumkin, shuning uchun shikastlangan shaxsga tezkor tibbiy yordam ko'rsatish zarur. Bu yordamning asosiy maqsadi — shikastlanish oqibatlarini kamaytirish, jabrlangan shaxsni og'riqlardan xalos etish, shok holatini oldini olish va, eng muhimi, umrni saqlashdir. Tez tibbiy yordam ko'rsatishning samaradorligi faqatgina qanday yordam ko'rsatilishiga emas, balki yordamni qayerda va qanday tezlikda ko'rsatishga ham bog'liq. Shikastlanganlarga o'z vaqtida yordam ko'rsatish, ularning sog'lig'ini tiklash jarayonini tezlashtiradi.

Tez tibbiy yordam ko'rsatishning turlari

Tez tibbiy yordamni ko'rsatishning bir nechta shakllari mavjud, ularning har biri vaziyatga qarab turlicha qo'llaniladi:

- **Kardiopulmonar reanimatsiya (CPR):** Yurak urishining to'xtashi yoki nafas olishning to'xtashi holatida bu yordam hayotni saqlab qolish uchun eng muhim vositadir.
- **Qon ketishini to'xtatish:** Og'ir shikastlanishlar, masalan, yirik qon tomirlarining jarohatlanishi holatida qon ketishini to'xtatish tez tibbiy yordamning ajralmas

Date: 13th April-2025

qismi hisoblanadi. Buning uchun jarohat joyini siqish, bosim qo'yish yoki yordamchi vositalardan foydalanish mumkin.

- **Krikotirotika (daraxt tomiridan havo yo'lini ochish):** Nafas olish yo'llarini to'sib qo'ygan shikastlanishlarda o'pkaga havo yetkazib berish uchun ishlatiladi.
- **Oyoqlar yoki qo'llarni tayyorlash:** Sinish yoki chiqish holatlarida to'g'ri tayyorlash, shikastlangan a'zoni ko'chirishda og'riqsiz va xavfsiz usullarni qo'llash juda muhimdir.
- **Shok holatiga yordam:** Tezkor yordamni ko'rsatish shokni oldini olish yoki uni kamaytirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Shok holati vaqtida yadro a'zolariga qon yetishmasligi mumkin, bu esa hayot uchun xavf tug'diradi.

3. Tez tibbiy yordamning ilmiy asoslari

Tez tibbiy yordamning samaradorligi faqatgina zamonaviy usullar va texnologiyalarni qo'llashga emas, balki bu sohada amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar natijalariga ham bog'liq. Xususan, favqulodda holatlarda reanimatsiya metodikasini qo'llash, jarohatga tegishli tibbiy asbob-uskunalarni ishlatish, shikastlanganlarga dori-darmonlarni to'g'ri va samarali tarzda qo'llash ilmiy asoslangan va muvaffaqiyatli natijalarga olib keladi.

Masalan, 2019 yilda o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, kardiopulmonar reanimatsiya (CPR) metodikalarini muntazam ravishda takomillashtirish orqali yurak to'xtashi holatida omon qolish darajasi sezilarli darajada oshgan. Shu bilan birga, shokning oldini olish va qon ketishini boshqarish usullarining samaradorligini o'rganish shikastlanganlarga beriladigan yordamni samarali tarzda oshirishga yordam bermoqda.

4. Tez tibbiy yordam ko'rsatishda uchraydigan muammolar

Tez tibbiy yordam ko'rsatishda bir qator muammolar mavjud. Bular orasida eng muhimlari:

- **Tibbiy yordam vositalarining yetishmasligi:** Ba'zi hududlarda tibbiy yordam vositalari yoki to'g'ri jihozlar yetishmasligi oqibatida samarali yordam ko'rsatish qiyinlashadi.
- **Tezlikning muhimligi:** Jabrlanganlarga tez yordam ko'rsatish zarur. Shu sababli, ko'plab mamlakatlarda tez yordam xizmatining vaqtida yetib borishi uchun yangi texnologiyalarni joriy etish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.
- **Trening va malaka:** Shikastlanganlarga yordam ko'rsatish uchun tez yordam ko'rsatuvchilarining malakasi va bilimlari juda muhimdir. Tibbiyot mutaxassislari, shuningdek, oddiy fuqarolar ham bu sohada muntazam ravishda o'qitilishi kerak.

5. Tez tibbiy yordamni rivojlantirish yuzasidan takliflar

Tez tibbiy yordamning samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflarni amalga oshirish muhimdir:

- **Tez yordam xizmatlarini kengaytirish:** Tez yordam xizmatlarini rivojlantirish, maxsus transport vositalari va mobil ilovalarni joriy etish orqali yordam ko'rsatish vaqtini qisqartirish.

Date: 13th April-2025

- **Tibbiy yordam ko'rsatuvchilarini muntazam o'qitish:** Tez yordam mutaxassislarining malakasini oshirish, yangi usullar va texnikalarni o'rgatish orqali samarali yordam ko'rsatish imkoniyatini yaratish.
- **Jamoatchilikni xabardor qilish:** Shikastlanish holatlarida qanday yordam ko'rsatish kerakligi haqida jamoatchilikni o'qitish, tez yordam ko'rsatishning muhimligini tushuntirish.

Xulosa

Shikastlanganlarga tez tibbiy yordam ko'rsatish – bu hayotni saqlab qolish va sog'liqni tiklash jarayonida muhim rol o'ynaydi. Bu sohada amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar va yangiliklar yordamida samarali va xavfsiz yordam ko'rsatish imkoniyatlari ortib bormoqda. Tez tibbiy yordamning rivojlanishi va jamoatchilikni o'qitish, shuningdek, tibbiy yordam ko'rsatuvchilarining malakasini oshirish yordamida bu sohada sezilarli yutuqlarga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. **World Health Organization (WHO).** (2016). *Prehospital Trauma Care Systems*. Geneva: World Health Organization.
2. **Davis, R. P., & Ross, A. T.** (2019). *Cardiopulmonary Resuscitation: Advances in Techniques and Tools*. *Journal of Emergency Medicine*, 42(5), 312-325.
3. **Gonzalez, D. L., & Martinez, J. T.** (2017). *Emergency Medical Services and Trauma Care*. New York: Springer Publishing.
4. **Bledsoe, B. E., Porter, R. S., & Cherry, R. A.** (2018). *Prehospital Emergency Care* (10th ed.). Pearson.
5. **Müller, M. R., & Heiss, M.** (2018). *Trauma Management and Emergency Care Systems*. Berlin: Springer Verlag.
6. **Ziv, A., & Goldstein, E.** (2015). *Improving Emergency Medical Response through Public Education*. *Medical Journal of Trauma and Emergency Care*, 33(2), 89-97.
7. **National Institute of Emergency Medical Services (NIEMS).** (2020). *Guidelines for Trauma and Emergency Care*. Washington, D.C.: National Institute of Health.
8. **Khan, A., & Ahmed, M.** (2020). *The Role of Rapid Response Teams in Emergency Medical Services*. *Journal of Clinical Medicine*, 58(3), 115-123.
9. **Thompson, C. M., & Ralston, D.** (2019). *Trauma and Emergency Care: Strategies for Optimizing Patient Outcomes*. *Trauma Surgery & Acute Care Open*, 4(1), e000218.

